

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De judiciis & judicialibus. Hoc est de Sententia & re judicata, Executione, Attentatis, Judice, Notario, Advocatis, Procuratoribus, Expensis, & aliis ad materiam judiciorum. Pars II. Relatio Romanæ Curix forensis, ejusque Tribunalium, & Congregationum

**Luca, Giovanni Battista de
Coloniae Agrippinae, 1691**

XLXII. [i.e. XLVII.] De Notariis; Et remissivè de aliis pertinentibus ad Curiam Romanam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74090)

Procuratores quando id agnoscant, seu per alterius Partis oppositiones, præmoniti sint, cum memorialibus, in vigilia propositionis causæ; Judices, de errore, vel alteratione, candide, atque cum debita integritate advertunt; Istorumque Sollicitatorum præmium pro frequentiori praxi consistit in annuo vel menstruo stipendio, tanquam per speciem salarii, atque ut plurimum ipsi sunt Procuratores judiciales id est quod in eorum personis conficiuntur mandata ad lites, ideoque juxta Procuratores defensores verè & propriè sunt Patroni causarum, sive Advocati juxta morem aliarum Curiarum, & regionum in quibus non habeatur ista tertia species Advocatorum Curia respondendum de jure tantum.

De altera verò specie Sollicitatorum Dataria, & Cancellaria, aliquid insinuat est supra agendo de Vicecancellario & de Datario, *suprà disc. 9. & 10.* Istorum verò præmium licitum, & publicum suas habet taxas à quadam consuetudine, tot scilicet ducatorum, pro qualibet expeditione, juxta earum diversam qualitatem; Reliquum verò quod à partibus ignaris extorqueatur, quodque facilius in negotiis ultra montes sequi potest, & forsitan quandoque solet, est furtum, & rapina.

Item in hoc etiam primo genere Sollicitatorum forensium, ad est unus qui habet hoc munus in officium, nempe sollicitator Camerae, atque in hac sphaera reputatur munus considerabile; Tum ob emolumenta; Tum etiam ob peritiam quam assumit graviorum negotiorum cameralium.

Agentes dicuntur illi, qui curam habent negotiorum, tam forensium, quam aulicorum, quæ in Curia habeant Legati, Nuntii, Episcopi, Gubernatores, & alii similes; Ac etiam, Principes, & Magnates, atque Communitates; Istorumque penè infinitus est numerus, atque ab eis peragitur major pars negotiorum, quæ in forma extra judiciali, pro majori parte per viam supplicum libellorum seu memorialium peraguntur in Sacris Congregationibus Cardinalitiis, de quibus distinctè supra est actum; Istaque Curialium species vel sphaera, est forsitan Curia famæ, & estimationi magis præjudicialis, in negotiis præsertim gratiosis Palatii Apostolici vel Dataria, & Secretaria brevium, sive Sacrarum Congregationum, ac etiam quandoque in negotiis contentiosis Tribunalium, quod scilicet ad proprium turpe lucrum; Aliqui extorqueant à correptionibus pecunias, falsò fingendo munera & corruptelas officialium, seu mediatorum; Ad sunt tamen inter eos quoque viri probi & integerrimi, omnique laude digni.

In hoc etiam genere, ad sunt illi, qui hoc munus habeant in officium publicum; Ut sunt Agentes Communitatum, de quibus superius agendo de Congregatione boni Regiminis advertitur; *suprà disc. 26.* Ac etiam sunt aliqui nimium qualificati Agentes Imperatoris, & Regum, aliorumque magnorum Principum, qui peragi non congruit per eorum Oratores, quatenus ad sint, sive etiam ea, quæ ab ipsis agenda essent, quando abesse contingat.

Magnum præterea numerum habet Curia, professorum togatorum, etiam nimium literatorum, & in scientiis versatorum, qui quandam tertiam seu neutram speciem constituunt, quia

quia nempe, non sint formiter addicti Curia forensi, gerendo explicitum munus Advocati, vel Procuratoris, vel Sollicitatoris, sive Agentis; Minusque addicti sunt Curia aulicæ gerendo munus Auditoris, vel Secretarii literarum, & memorialium respectivè sive Adjutoris studiorum, sed propriae domi viventes, atque aliquas aulas colentes, pro eorum præfensionibus, assequendi dignitates, & beneficia, sive, ut se disponant ad prælaturam, adhuc aliqua peragunt negotia, vel aliquarum causarum studio, & defensionem vacant, gerendo actus, sub nomine alterius Curialis; Istaque personam ego per aliquod spatium gessi, priusquam muneri Advocacionis, ex amicorum suasionibus, formiter me addicerem, dum absque hoc animo, accidentaliter ad Curiam accessi, pro aliquibus controversiis immunitatis ecclesiasticæ, occasione Vicariatus Generalis in patria, adeò ut casui mea curialitas referenda sit, præter intentionem assumendi hanc pessimam occupationem, quam dedit Deus filiis hominum.

Admirationem aliqui non benè informati concipiunt, quod Advocati, vel Procuratores classici, & famosi, juxta aliorum principatum stylium, non frequenter ad majora munera, majoresque gradus promoveantur; Verùm admiratio effectus est imperitiæ; Ubi libet etenim literatorum duæ sunt classes, vel duo sunt in simul connexi ordines; Unus scilicet Magistratum; Iter verò Advocatorum; Ideoque ad Magistratum loca vacantia, ex alio Advocatorum ordine assumere oportet; Secus verò est in Curia, dum quatuor sunt literatorum, & togatorum ordines; Primus nempe Magistratum majorum; Secundus Prælatorum, qui cum magna proprii æris erogatione in Nuntiaturis, & Guberniis, aliisque Sedibus Apostolicæ muneribus, ac servitio diu versantur, ac merentur; Tertius est Advocatorum, & Procuratorum; Et quartus Aulicorum, ac aliorum ut supra; Ideoque post primum ordinem, succedit secundus Prælatorum, qui digniorem occupat locum, & per consequens non mirum, si rara est assumptio, vel evocatio eorum qui sunt in tertio & quarto; Ac etiam, quia electivi Principatus qualitas frequenter operatur verificationem parabola Evangelii, quod sint novissimi primi, & primi novissimi.

DISC. XLVII.

De Notariis; Et remissivè de aliis pertinentibus ad Curiam Romanam.

SUMMARIUM

- 1 De duplici specie Notariorum privatorum, & illorum qui habeant in officium.
- 2 Quod Notariorum privatorum usus in Curia sit modicus.
- 3 De substitutis, & adjutoribus Notariorum habentium officium.
- 4 Quod isti substituti debeant esse Notarii, & quid si non sint tales.
- 5 An Sacra Congregationes adhibeant Notarium.
- 6 De Notariis Rota.

- 7 De Notariis Camera.
- 8 De illis Auditoris Camera.
- 9 De Notariis Vicariis & Gubernatoris & præsertim de Notario criminali Gubernatoris.
- 10 De Capitolinis.
- 11 De Notario Archivi, & de aliis singularibus aliquorum Tribunalium.
- 12 De recusationibus Notariorum, vel questionibus super pertinentia causarum.
- 13 An Procuratores, & Sollicitatores teneantur de proprio ad solutionem emolumentorum pro actibus & expeditionibus.
- 14 Emolumenta Notariorum habent suas taxas.
- 15 De fide quæ præstatur Notariis Curie præsertim Auditoris Camera.
- 16 De huiusmodi officiorum venalitate, vacatione, & pertinentia.
- 17 De materiis criminalibus, & canonizationibus Sanctorum quare non agatur.
- 18 De aliis generalitatibus ad materiam Curie ceremonialis, vel aulicæ, seu polyticæ.

Ultrà illos ad eò qualificatos Curie Notarios, qui in Prælatuæ statu constituti sunt, Protonotarii Apostolici de numero participantium appellati, numeratum Collegium constituentes; ut supra in rubrica plurium Collegiorum habetur; Magnus in Curia ad eò numerus Notariorum, qui sunt de duplici specie; Una siquidem est eorum, qui privato jure ob aliquam peritiam in conficiendis instrumentis, huic professioni se addicunt, obtinentes privilegium, seu facultatem à Collegio scriptorum Archivi, sive ab altero Protonotario, aut ab aliis, quibus talis facultas competat, nullum habentes officium publicum; Altera verò est species illorum Notariorum, qui habeant notarium in officium publicum, à Principe collatum, sive ab eo, ad quem respectivè istud jus pertineat, cum utraque facultate, illa scilicet, quam habent quoque superius recensiti Notarii privati, se rogandi de instrumentis super actibus voluntariis, inter vivos, vel per ultimam voluntatem; Et alteram actorum judicialium in causis contentiosis, quæ agantur coram illis Judicibus, & Tribunalibus, quorum ipsi sint Notarii.

Quamvis autem de prima specie, magnus in Curia numerus adit, in habitu, seu in potentia; Rarus tamen in actu, seu in exercitio eorum usus ad eò ut non dignoscantur illi privati Notarii, qui ob eorum peritiam, probatamque fidem, per quandam speciem apothecæ, publicè expositi sint, magna que conficiant protocolla, atque notabiles parent divitias, ex sola ratione huius privati exercitii, privatæque peritiæ, ut in aliis, præsertim Italiæ Civitatibus, praxis docet, quoniam ob majorem diligentiam, & securitatem in conservatione scripturarum publicorum officiorum venalium, Partes huiusmodi Notariis publicis utuntur; Ideoque privatorum Notariorum exercitium versatur, in munere substituti, vel adjutoris Notariorum publicorum, habentium notarium in officium, juxta distributa munera, quod scilicet; Alii sunt substituti in judicialibus actibus singulorum Judicum illius Tribunalis; Et alii sunt substituti, qui instrumentantes appellantur, utpotè à Notario in capite huic muneri particulariter præpositi ad effectum se rogandi de instrumentis publicis, quæ fiant su-

per actibus voluntariis, inter vivos, vel per ultimam voluntatem.

Siquidem de juris censura, & ad præscriptum 4 Constitutionum Apostolicarum quamvis illi substituti, vel adjutores, qui Juvenes quoque appellari solent, instrumenta conficiant, sub nomine ipsius Notarii in capite eorum Domini, qui subscribit instrumenta, quæ in publicam formam reassumantur Partibus tradenda; Adhuc Notarii quoque esse debent.

Benè verum, quod quandoque casus præbet, ut ipsi non sint tales, & tamen adhuc ex quadam consuetudine sustinentur actus per eos confecti seu rogati, per ipsos principales Notarios, qui malè quidem agunt, atque punitione forsitan digni sunt, non observando leges de super præscriptas; Sed id præjudicare non debet Partibus, quæ bona fide, ad id assumant illum, quem in publico, ac probato officio, vident publicè expositum, sive huic muneri præpositum; Durum etenim, atque impracticabile esset, ut qui contractus, vel testamenta ordinare velint, in quolibet actu perquirere debeant notarium Juvenis substituti, dum non istius sed publici Notarii principalis habentis officium à Principe, fidem sequuntur, sub qua elusi remanerent; Tunc etenim partibus imputandum est, cur non benè inquisierint facultates illius, quem elegerunt pro illo actu conficiendo, quando elegerint personam privatam, seu Notarium de prima specie, ut supra, secus autem isto casu in quo publicam fidem sequi dicuntur, ut alibi particulariter advertitur. *tit. de judiciis disc. 27. & tit. de testamen. disc. 33. & latius in supplemento.*

Plures autem sunt huiusmodi publicorum Notariorum species, juxta diversas species Tribunalium, & Magistratuum; Si quidem Sacræ Congregationes Cardinalium, cum explicant negotia in forma extrajudiciali, certos non habent Notarios; Et quando contingat, ut illum adhibere oporteat, quia sic alicujus negotii qualitas exigat, tunc assumi solet aliquis ex publicis Notariis, pro libito, atq; pro frequentiori praxi assumi solet ille Notarius Auditoris Camera, vel alterius Tribun. quo tunc utatur Palatium, Apostolicum pro libito Aapæ regnantis, vel ejus palatii Præfecti, cum pariter non adit officium fixum; Præ cæteris autem S. Congregatio Rituum habere solet Notarium, quem ita pariter pro libito assumit quoniam Tribunalia contentiosa tantum, habent fixa, & determinata officia Notariorum.

Tribunal itaque Rotæ, ex quadam antiqua consuetudine, ita fortè in illis temporibus causarum multiplicitate exigente, magnum habebat numerum, quadraginta, & octo Notariorum, qui inter Auditores distributi erant, quod scilicet quilibet Auditor quatuor Notarios sub se haberet, pro causis coram eo pendentibus; Hodie verò, ob modernam reformationem sub Clemente X. regnante sequutam, sunt quatuor tantum, quorum singuli, pro numero, & qualitate causarum, necessarios, vel oportunos habent Adjutores, vel substitutos, cum distributa pertinentia provisionis huiusmodi quatuor officiorum; Quorum unum est ad provisionem Papæ; Alterum Vicecancellarii, Tertium Camerarii; Et quartum ipsius Rotæ, distributa participatione emolumentorum, juxta quemdam præcticum stylum.

Alte-

Alterum Tribunal Camerae, habebat novem Notarios, ad quos pertinebat, non solum agere negotia, seu acta judicialia dicti Tribunalis, & Theaurarii, sed etiam rogare instrumenta appaltuum, aliorumque negotiorum; Ac etiam super consensibus, quae praesententur, vel super obligationibus, quae fiunt in Dataria, & Cancellaria Apostolica, super resignationibus, vel permutationibus, aut super pensionibus & aliis; Sed pariter ex eadem moderna reformatione, redacti sunt ad quatuor, quibus Secretariorum nomen tribuitur; Istique explicant omnia, quae explicabant dicti novem, cum perceptione omnium emolumentorum, competentem pariter numerum habentes substitutorum, seu adjutorum, & operariorum.

Continuat adhuc in antiquo solito statu, Collegium Notariorum Auditoris Camerae constitutum ex decem Notariis, quorum singuli, quoddam collegium substitutorum, & adjutorum, constituere videntur, habendo scilicet quatuor substitutos, pro actibus judicialibus, unum pro quolibet ex tribus Locumtenentibus; civilibus, & criminali respective, & unum pro ipsomet Auditore, nec non unum, vel plures pro rogibus actuum voluntarium, inter vivos, vel per ultimam voluntatem; Ultra alios operarios, pro extractibus, vel registris citationum, aliisque inferioribus officiis, ita ad formam bene regulati Collegii, vel Conventus, vivendo in eadem domo, & in eadem mensa ipsius Notarii.

Vicarii Tribunal, cum eodem ordine, plurimum substitutorum, & instrumentantium ut supra, quatuor habet Notarios; Gubernator autem tres habet Notarios distinctos, duos scilicet in civilibus, pro illis causis, quas ejus Locumtenens civilis cognoscit, & quandoque (sed nimirum raro) per se ipsum, & unum criminalem, qui magnum habet substitutorum & adjutorum numerum: Prudensque consilium est, ut haec negotia criminalia, per unius bene versati Notarii organum transeant, cum ita pro publica quiete melius regantur; Atque in isto Notario potissimum, verificari videtur solitum dictum, quod Notarius est oculus Judicis, dum Gubernatores pro tempore, praesertim circa initia suscepti gubernii, priusquam bene instruantur, magnum lumen, ac directionem ab isto Notario tanquam versato, ac bene experto pro frequentiori praxi recipere solent.

Forus Capitolinus magnum habet numerum Notariorum civilium, qui per singulas Urbis regiones distributi sunt, cum alia distributione inter ejusdem fori Judices, quoniam; Alii sunt Notarii, primi; Et alii secundi Collateralis; Unus particularis Capitanei appellationum; Et alter maleficiorum, qui Notarius criminalis appellatur.

Plures item adsunt Notarii singulares, pro diversitate Judicium; Ille scilicet qui deputatur per Collegium scriptorum Archivii, a quo nomen desumit, ideoque Notarius Archivii appellatur, qui est Notarius generalis Iudicium Commissariorum, id est illarum causarum curialium, vel extra, quae per commissiones directas singulis Praelatis aguntur.

Alter est Notarius Aedilium, seu Magistrorum viarum; Alter consulum agriculturae; Alter Ripetae; Alter Ripae; Et alter deputatus a Vicario, pro causis, & negotiis Hebraeorum, propè

Card. de Luca. Relatio Curia Romana.

ipforum ghetum, cum plerisque aliis, pro aliquibus Iudicibus, vel negotiis particularibus.

Inter istos Notarios respective, etiam inter illos ejusdem Tribunalis, & praesertim illius Auditoris Camerae, quaestiones habentur, etiam in plena Signatura disputari solita, super pertinentia causarum, ratione praeventiois, ac etiam super recusatione, quae de Notario praeventiente fiat per unam Partium, ex capite suspicionis, unde propterea pro singulorum casuum qualitate, & circumstantiis; Quandoque recusatio rejici solet; Quandoque simpliciter admitti; Et quandoque negotium remitti Mensario, qui est ille Notarius, qui in eo mense per turnum facit figuram Praefecti, seu Capitis Collegii Notariorum illius Tribunalis; Et quandoque deputatur alter Notarius, qui conficiat acta, commo- dum autem emolumentorum sit illius Notarii recusati, qui causam legitime praeventit, ne in libito unius Partium sit, colludendo cum altero Notario, tollere jus illi, cui jam quaesitum est,

Audiri etiam solent quaestiones, inter Notarios, & Procuratores, vel sollicitatores, an scilicet, & quando isti teneantur pro principalibus, & praesertim pro absentibus ad solutionem emolumentorum, pro expeditionibus, magis vero pro regestris, vel extractibus, in quibus quaestiones cadere solent, cum pro causarum qualitate, notabiles summas importent; hujusmodi autem quaestionum decisio, non de facili certam habet regulam generalem, cum pendeat a singulorum casuum circumstantiis, & a stylo currenti, qui per reformationes, vel novas provisiones variari solet.

Omnium vero emolumentorum taxa, distincte praefinita habetur in Constitutionibus Pii IV. & Pauli V. emanatis super reformatione Tribunalium, aliisque decretis, & provisionibus, adeo ut desit occasio extorsionum.

Super hujusmodi autem Notariorum fide, aliaque insinuantur in sede iudiciorum, agendo de Notario in genere; Ac etiam de fide instrumentorum, & de sententia; tit. de iudic. disc. §. 27. & 36. Nec non supra agendo praesertim de Tribunali Auditoris Camerae, supra disc. 3. insinuat magna fides, quae de Notariis habetur per Iudices, subscribendo multas paginas in albo; Et tamen praxis docet fidei observantiam, neque de facili ejus violationes audiuntur.

Omnia ista officia sunt venalia, sed diversae naturae, vel pertinentiae; Quoniam, Alia sunt vacabilia seu vitalitia, ad dispositionem Papae, unde propterea venduntur per organum Datariae; eaque sunt personalia seu vacabilia; Alia pariter vacabilia, pertinentia ad alios Magistratus; Et Capitolina pertinent ad aerarium seu Cameram populi, sed sub diversa natura, quod scilicet non sint vacabilia, sed transitoria ad haeredes; Et aliqua pertinent ad loca pia, ut praesertim est officium Notarii Criminalis Gubernatoris, quod pertinet ad pluries insinuatam Archiconfraternitatem Charitatis; Et alterum criminale Capitolii pertinet ad Archiconfraternitatem Annuntiatae; Atque aliqua officia hujusmodi emi solent per viros nobiles, pro sola ratione emolumentorum, cum jure illa transmittendi ad haeredes vel respective ad vitam tantum, unde propterea, per officii Dominum conceduntur alicui Notario approbato, per Magistratum, ad quem pertinet, in appal- tum,

tum, vel in administrationem ad annum, sive ad aliud praefinitum tempus; Ad instar eorum quae extra Curiam, ferè ubique, praesertim pro moribus Italiae, habentur de Cancellariis Gubernatorum, aliorumque officialium localium; Atque de his occasione particularium controversiarum agitur in sede regalium, ubi plura ad materiam hujusmodi Notariorum Urbis habentur. *tit. de Regal. disc. 7. cum plur. seqq. disc. 17. & 21 in aliis.*

Curiam forensis, alia quoque negotia percutiunt, quae in hac relatione, sub silentio remanent, ut potè extra propriam sphaeram, ideoque de iis agere non conceditur; Ut sunt, causae criminales, earumque processus, & condemnationes, tam veræ, quam contumaciales, cum distinctione processuum, unius scilicet informativi, seu offensivi, & alterius defensivi; Ac etiam super condemnationis executione & praxi, tam in personis, quam in bonis occasione eorum publicationis, vel mulctarum.

Ac etiam sunt processus, qui fiunt, super beatificationibus, & canonizationibus, vel cultu aliquorum fervorum Dei, ob martyrium pro fide, vel ob virtutes; Sed quoniam (ut praemissum est,) vel genium, vel aliorum generum causarum, & negotiorum occupationes, non permittunt hujusmodi negotiis vacare; Idcirco alii, qui in eis melius versati sint, reservatur supplemento, nisi eam majus otium, vel occasio permittat perficere in supplemento.

Prout sub silentio remanent ea, quae alias diversas, initio insinuat Curiae species percutiunt; Ceremonialem scilicet in cappellis, & in processionibus, & in equitationibus, aliisque pontificiis functionibus; Et praesertim in illis majoribus, magisque solemnibus Canonizationis Sanctorum; Coronationis Papae, & Imperatoris; Receptionis Regum, & Principum, vel eorum magis solemnium Oratorum obedientiae,

cum similibus; Ac etiam in iis, quae concernunt Curiam aulicam, super ordine scilicet Aulicorum; in servitio Papae, & Cardinalium, ac Oratorum, & Principum, seu Magnatum.

Aliaque Curiae species est politica, tam super negotiationibus, quae concernant utrumque principatum, ecclesiasticum, & temporalem, super modo tenendo cum Regibus, & Principibus, praesertim iis, qui sunt inter se inimici, vel æmuli pro conservatione illius neutralitatis, & æqualis benevolentiae, quam decet, ut summus Pontifex, tanquam communis pater habeat, atque ita magis opportunum sit instrumentum ad pacem ineundam, atque bellorum & inimicitarum compositionem; Quam etiam circa conservationem propriae existimationis, ut oportune incuti valeat ille timor, qui juxta nostrorum temporum magis corruptos mores, potius operativus esse solet, quam amor, seu stimulus religionis, ac pietatis.

Eandemque Curiam politicam respiciunt, factionariae divisiones Cardinalium; eorumque adhaesiones, & dependentiae cum Regibus, & Principibus tam super electione Pontificis, quam super aliis gravioribus negotiis; Sive super novis Cardinalium promotionibus, & praesertim ad commendationem Regum, & Principum; Aut super deputationibus Nuntiorum, & Legatorum ad ipsos Reges, & Principes cum similibus; Haec etenim, politicam potius, quam forensis Curiam percutiunt, extra sphaeram sunt viri forensis, qui in legibus, mereque judicialibus negotiis in Curia sit versatus; Et quando etiam facultas esset de his quoque forsitan non obscure agere; Adhuc tamen prudentiae leges prohibent; Ideoque alii, qui in his magis se versatos, atque peritos credunt, suppleant, cum haec, pro aliqua notitia Curiae forensis, de qua solum agere munus assumptum est, insinuasle videatur satis.

